

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน การทำธุรกิจให้ประสบความสำเร็จต้องประกอบไปด้วยปัจจัยหลักที่สำคัญ ๆ หลายประการ ประการแรกคือ ธุรกิจนั้นต้องอยู่ในอุตสาหกรรมที่กว้างและกำลังขยายตัว ประการที่สองคือ ธุรกิจนั้นต้องมีผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างและใช้แล้วหมดไป และประการสุดท้ายคือ ธุรกิจนั้นต้องมีศักยภาพในการขยายกิจการอย่างไม่มีขีดจำกัด ในระบบการทำธุรกิจในอนาคต สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงก็คือ จะต้องเป็นธุรกิจที่มีตลาดกว้างและกำลังขยายตัว ไม่มีขอบเขตในการทำธุรกิจสามารถทำธุรกิจได้ทั่วประเทศไทย และที่ประเทศใด ๆ ก็ได้ในโลก

อุตสาหกรรมที่กว้างและกำลังขยายตัวอยู่ในขณะนี้ ได้แก่ อุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ต อุตสาหกรรมสื่อสารและไปรษณีย์ อุตสาหกรรมโภชนาการและสุขภาพ อุตสาหกรรมทะนุถนอมความงามและเครื่องสำอาง ในส่วนของอุตสาหกรรมโภชนาการและสุขภาพ รวมถึงอุตสาหกรรมทะนุถนอมความงามและเครื่องสำอาง เราจะพบเห็นโฆษณาผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับสุขภาพมากมาย เช่น เครื่องออกกำลังกาย ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เครื่องบำรุงผิวประตินิกผิวและเครื่องสำอางมากมาย ทำไมทั้งสองอุตสาหกรรมนี้จึงอยู่ในกลุ่มของตลาดที่กว้างและกำลังขยายตัว ก็เพราะกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ ซึ่งปัจจุบันมีอายุอยู่ที่ 30-60 ปี มีฐานะการเงินที่มั่นคงและมีเงินเก็บเพียงพอหลังเกษียณอายุ กลุ่มคนเหล่านี้เมื่อมีอายุมากขึ้น ร่างกายย่อมเสื่อมโทรมลงไปตามวัย แต่ทุกคนต่างก็ต้องการสุขภาพและรูปร่างที่ดีเหมือนเดิม ไม่ว่าจะต้องเสียเงินมากแค่ไหนก็ตาม ด้วยเหตุนี้ สถานบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับสุขภาพจึงเกิดขึ้นมากมาย เพื่อรองรับความต้องการใช้บริการของลูกค้าที่เพิ่มสูงขึ้น (เบบี้บูมเมอร์ คือกลุ่มคนกว่าพันล้านคนที่เกิดในเวลาใกล้เคียงกัน หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ช่วงชั้นประชากรของโลกได้ล้มตายเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ผลผลิตของทุกประเทศทั่วโลกต่ำลงและระบบเศรษฐกิจโลกถดถอย ทุกประเทศจึงต้องเร่งวางแผนเพิ่มประชากรในแต่ละประเทศโดยเร็วในช่วงระยะเวลาปี ค.ศ.1946 ถึงปี ค.ศ.1964)

ในปัจจุบัน กระแสความนิยมกลับสู่ธรรมชาติ หรือ Back to Nature ทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น คนส่วนใหญ่หันมาเอาใจใส่และให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพกันมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานความเป็นอยู่และรายได้ของชนชั้นกลางที่ยกระดับสูงขึ้นตามพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และอาจเป็นเพราะผู้บริโภคต่างก็รับรู้ถึงอันตรายของสารเคมีที่ใช้

กันมานาน หรือได้รับผลกระทบกันมาแล้วในบางราย ส่งผลให้ธุรกิจที่อิงกระแสสุขภาพ ได้รับการตอบรับที่ดีจากตลาด การดำเนินกิจการผลิตสบู่ธรรมชาติที่ทำด้วยมือ (Natural Handmade Soap) ในรูปแบบของอุตสาหกรรม ก็เป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่เกิดขึ้นมา เพื่อผลิตสินค้าที่เป็นทางเลือกสำหรับผู้บริโภคที่รักสุขภาพ

สบู่ธรรมชาติเป็นสบู่ที่ผลิตขึ้นจากวัสดุธรรมชาติ ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ไม่มีสารปนเปื้อนใด ๆ และถือว่าเป็นภูมิปัญญาของคนไทยตั้งแต่อดีต ที่รู้จักใช้ธรรมชาติในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ เหตุผลที่เราควรใช้สบู่ธรรมชาติ ก็เพราะว่าสบู่ที่เราใช้กันทุกวันนี้ ถือเป็นสารซักฟอก เนื่องจากมีการผสมสารเคมีสังเคราะห์ แต่งสี แต่งกลิ่นและเพิ่มคุณสมบัติอื่น ๆ ทำให้เกิดการระคายเคือง แพ้ หรือทำให้ผิวแห้งได้ โดยเฉพาะสบู่เหลวที่มีแนวโน้มว่าจะมีผู้ใช้มากขึ้นเรื่อย ๆ สบู่เหลวในท้องตลาดทุกยี่ห้อ ที่จริงไม่ใช่สบู่ แต่เป็นสารซักฟอกเหลว (liquid detergent) เพราะส่วนประกอบหลักก็คือสารซักฟอก ซึ่งเป็นสารเคมีสังเคราะห์ที่ทำหน้าที่เป็นสารลดแรงตึงผิวที่สามารถทำความสะอาดชำระล้างสิ่งสกปรกได้ดีเหมือนสบู่หรือดีกว่าสบู่ สารซักฟอกในสบู่เหลวนี้นี้ก็เป็นสารซักฟอกลักษณะเดียวกันกับผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดอื่น ๆ เช่น แชมพูสระผม น้ำยาล้างจาน น้ำยาล้างพื้น น้ำยาล้างห้องน้ำ ทั้งนี้ร่างกายของเราจะดูดซึมสารซักฟอกจากสบู่เหลวได้ดีกว่าสบู่ก้อน ดังนั้น สบู่เหลวจึงอันตรายกว่าสบู่ก้อน เนื่องจากสารเคมีจะซึมเข้าสู่ผิวหนังจนเข้าไปในเส้นเลือด ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบประสาทและเสี่ยงต่อการเป็นโรคมะเร็งมากที่สุด

โดยทั่วไปแล้ว สบู่สามารถแบ่งแยกออกได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรกคือ สบู่ทางการค้า หรือสบู่โรงงาน (สบู่ทั่วไป) ส่วนผสมหลักของสบู่จะเป็นไขมันของพืชและสัตว์กับด่าง ด่างก็คือ โซเดียมไฮดรอกไซด์หรือ โซดาไฟ จากนั้นจะสกัดเอากลีเซอรินออก (เพื่อเอาไปทำครีมบำรุงผิว) แล้วทำให้แข็งตัว จึงย่อยเป็นเกร็ดสบู่ นำไปหลอมแล้วเติมส่วนผสมต่าง ๆ ตามสูตร เช่น สารสังเคราะห์ เพื่อการแต่งสี แต่งกลิ่น น้ำยาฆ่าเชื้อโรคและสารเคมีสังเคราะห์ที่เรียกว่า “ดีเทอร์เจน” (detergent) ซึ่งมีคุณสมบัติในการขจัดคราบสิ่งสกปรกได้มากกว่าปกติลงไป สบู่ประเภทที่สองคือ สบู่ธรรมชาติ จะใช้ส่วนผสมเดียวกับสบู่ทั่วไป แต่จะไม่มีการเติมสารเคมี ดีเทอร์เจน และไม่มีการสกัดเอาสารกลีเซอรินออก กลีเซอรินจะเป็นตัวช่วยบำรุงผิวพรรณให้เกิดความชุ่มชื้น จึงทำให้เวลาที่ใช้สบู่ธรรมชาติอาบน้ำ ถูตัว ผิวจะมีความนุ่มนวลมากกว่าสบู่ทั่วไป สบู่ธรรมชาติมักผลิตโดยใช้น้ำมันที่มีคุณภาพดี ไม่มีการใช้สีและกลิ่นสังเคราะห์ แต่จะมีการแต่งกลิ่นด้วยน้ำมันหอมระเหย

ประเทศไทยมีความได้เปรียบในเรื่องของสมุนไพรที่มีหลากหลายกว่า 13,000 ชนิด ซึ่งสมุนไพรแต่ละชนิดก็จะมีคุณสมบัติในการดูแลรักษาผิวที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งความรู้ทางแพทย์แผนไทยก็ได้รับการยอมรับมากขึ้น จึงทำให้มีการนำเอาสมุนไพรมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในรูปแบบของยา อาหารเสริม เครื่องสำอาง เครื่องดื่ม ซึ่งผลิตภัณฑ์แต่ละ

ประเภท ได้รับความตอบสนองที่ดีจากประเทศคู่ค้าในเอเชีย ยุโรป ตะวันออกกลางและอเมริกา ปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนให้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นที่นิยมแพร่หลายในตลาดโลก ก็คือ การเปิดแนวรุกในด้านส่งเสริมการจำหน่ายของบริษัทผู้ผลิตรายใหญ่ ทั้งนี้เพื่อสร้างการรับรู้ถึงสรรพคุณของผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มากยิ่งขึ้น การสร้างภาพลักษณ์ในด้านบวกให้กับผลิตภัณฑ์สมุนไพรและ กระแสการบริโภคสินค้าธรรมชาติและสินค้าปลอดสารพิษ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้บริโภคยอมรับและมีความต้องการผลิตภัณฑ์สมุนไพรมากขึ้น สำหรับในประเทศไทยผลิตภัณฑ์สมุนไพร ก็เป็นที่ยอมรับและมีความต้องการมากขึ้นเช่นกัน โดยมีการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในธุรกิจต่าง ๆ ทั้งในลักษณะของอาหารเสริมสุขภาพ เครื่องสำอางสมุนไพร นวดและอบตัวด้วยสมุนไพร ยาสมุนไพร ไปจนถึงการรับประทานเครื่องสำอางสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ซึ่งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ เครื่องเทศและสมุนไพรเหล่านี้ เป็นธุรกิจที่สร้างรายได้อย่างมหาศาล อีกทั้งยังเป็นธุรกิจที่ตลาดเปิด กว้างในการเข้ามาลงทุนและมีโอกาสเติบโตได้อีกมาก ทั้งนี้จะเห็นได้จากการที่ตลาดผลิตภัณฑ์สมุนไพรในประเทศขยายตัวปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20-30 เนื่องจากความนิยมในการบริโภคและใช้สมุนไพรที่แพร่หลายนั่นเอง ในส่วนของเครื่องสำอางสมุนไพรนั้น พบว่าผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรที่มีแนวโน้มขยายตัว ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ดูแลรักษาผิวหน้าและผิวกาย ทั้งตลาดในประเทศ และตลาดต่างประเทศ

เนื่องจากตลาดสมุนไพรเป็นตลาดที่มีอยู่แล้ว และเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ ถ้าจะทำสมุนไพรชาติที่ทำด้วยมือที่เป็นสมุนไพรคา ๆ ก็คงจะขายไม่ได้ จึงมีการใส่สมุนไพร หรือน้ำผลไม้ลงไปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสมุนไพร ประกอบกับในขณะนี้ กระแสธรรมชาตินิยมในต่างประเทศมีมากกว่าในประเทศไทย จึงส่งผลให้สมุนไพรชาติที่ทำด้วยมือ ได้รับความนิยมจากชาวต่างชาติมากกว่าชาวไทย และด้วยคุณประโยชน์ของสมุนไพรต่าง ๆ ที่ใส่ลงไปในตลาด เช่น ตะไคร้ มะกรูด ขมิ้นชัน จิง โพล งาดำ ชาเขียว สาหร่ายเกลียวทอง ยูคาลิปตัส จมูกข้าว แดงกวา แครอท มังคุด มะละกอ ส้ม เป็นต้น จึงทำให้สมุนไพรไทยมีความพร้อมที่จะส่งออกไปยังตลาดโลก เพื่อนำเงินตราต่างประเทศกลับเข้ามาสู่ประเทศไทย

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร จากกลุ่มตัวอย่าง 3,294 คน โดยทำการสำรวจทั่วประเทศไทย กระจายกลุ่มตัวอย่างแยกภูมิภาค ผลจากการสำรวจค่าใช้จ่ายของประชาชนในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร แยกตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ ดังตารางที่ 1.1 พบว่า ประชาชนมีค่าใช้จ่ายในการซื้อเครื่องสำอางจากสมุนไพรมากที่สุด คือ 11,190 ล้านบาท ซึ่งสมุนไพรก็เป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในกลุ่มเครื่องสำอางจากสมุนไพรด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 1.1 แสดงค่าใช้จ่ายของประชาชนในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรแยกตามภูมิภาคของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2548

หน่วย : ล้านบาท

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาค เหนือ	ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	ภาคใต้	รวม
อาหารเสริมจากสุขภาพ	3,360	1,550	1,960	2,000	820	9,690
ยาสมุนไพร	2,700	1,950	1,370	1,990	800	8,810
เครื่องสำอางจากสมุนไพร	3,200	2,860	2,200	2,090	850	11,190
เครื่องสำอางสมุนไพร	2,500	2,300	1,600	2,050	920	9,370
ผลิตภัณฑ์สมุนไพรสำหรับ การนวด อบ ประคบ	2,200	2,000	1,280	2,080	900	8,460
รวม	13,960	10,650	8,410	10,210	4,290	47,520

ที่มา : ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย

จากข้อมูลการวิเคราะห์แนวโน้มของตลาดสมุนไพรในปัจจุบัน พบว่าผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาดี จะรับรู้ถึงผลข้างเคียงอันเกิดจากการใช้สารเคมีที่สังเคราะห์ขึ้น ไม่ว่าจะผลต่อมนุษย์ผู้ใช้โดยตรง หรือผลต่อสภาพแวดล้อม จึงมีแนวโน้มที่จะนิยมใช้ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนามาจากธรรมชาติ ซึ่งการพัฒนาวัตถุดิบที่ใช้ในการทำสบู่ก็ได้รับผลกระทบจากกรณีนี้เช่นกัน อันส่งผลให้สบู่ที่มีส่วนผสมของสารจากธรรมชาติมีอัตราการเติบโตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มในการตอบรับที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ที่พัฒนามาจากธรรมชาติ โดยพร้อมที่จะทดลองใช้และใช้ซ้ำ หากให้ผลการใช้ที่ดี แม้จะมีราคาสูงกว่าสบู่ทั่วไปอยู่บ้าง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้บริโภคมีแนวโน้มที่จะยอมรับในผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ หากสบู่ธรรมชาติสามารถเข้าสู่ตลาดได้ แม้จะมีส่วนแบ่งตลาดไม่มาก แต่ก็นับว่าเป็นตัวเงินที่มีมูลค่าสูงเช่นกัน

จากข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์ที่แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งออกสินค้าที่สำคัญของไทย ในช่วงปี พ.ศ.2545-2549 ตามตารางที่ 1.2 เฉพาะสินค้าในหมวดเครื่องสำอาง เครื่องหอมและสบู่ พบว่าสินค้าสบู่ของไทยในตลาดต่างประเทศมีแนวโน้มเติบโตค่อนข้างดี โดยมีปริมาณการส่งออกและมูลค่าการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นทุกปี มีอัตราการขยายตัวอย่างมากในปี 2548 คือร้อยละ 57.2 ส่วนในปี 2546-2547 และปี 2549 มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 23 ต่อปี

ตารางที่ 1.2 แสดงปริมาณและมูลค่าการส่งออก และอัตราการขยายตัวของสินค้าในหมวดเครื่องสำอาง ปี พ.ศ.2545-2549

รายการ	ปี 2545		ปี 2546		ปี 2547		ปี 2548		ปี 2549		อัตราการขยายตัว			
	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปริมาณ	มูลค่า	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549
	หน่วย : ตัน	หน่วย : ล้านบาท	หน่วย : ตัน	หน่วย : ล้านบาท	หน่วย : ตัน	หน่วย : ล้านบาท	หน่วย : ตัน	หน่วย : ล้านบาท	หน่วย : ตัน	หน่วย : ล้านบาท	หน่วย : %	หน่วย : %	หน่วย : %	หน่วย : %
เครื่องสำอาง เครื่องหอมและสบู	129,923	15,092.4	161,097	18,513.8	227,860	21,597.8	258,789	27,277.4	273,750	29,051.7	22.7	16.7	26.3	6.5
(1) สิ่งปรุงแต่งที่ใช้แต่งหน้า หรือบำรุงผิว	13,212	2,850.8	18,390	3,840.5	22,399	4,403.1	21,564	5,828.2	24,826	6,198.3	34.7	14.6	32.4	6.4
(2) สิ่งปรุงแต่งสำหรับใช้กับผม	75,263	7,657.2	95,672	9,071.5	134,771	10,784.1	156,500	13,588.8	158,350	13,051.6	18.5	18.9	26.0	-4.0
(3) สิ่งปรุงแต่งเพื่ออนามัย ในช่องปากและฟัน	18,225	1,664.3	22,026	1,927.7	39,820	2,161.9	42,047	2,072.8	33,361	2,997.2	15.8	12.1	-4.1	44.6
(4) สิ่งปรุงแต่งที่ใช้โกนหนวด อาบน้ำและดับกลิ่นตัว	6,466	1,154.3	7,222	1,506.9	10,665	2,268.3	14,071	3,008.3	13,988	3,347.7	30.5	50.5	32.6	11.3
(5) สบู่	15,143	1,099.1	15,718	1,350.0	19,329	1,654.5	24,088	2,600.8	42,589	3,206.3	22.8	22.6	57.2	23.3
(6) หวีน้ำหอมและน้ำหอม	1612	666.7	2,076	817.3	878	326.0	520	178.6	634	250.7	22.6	-60.1	-45.2	40.4

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์ (2549: ออนไลน์)

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย คาดว่า สบู่ของไทยในตลาดโลกน่าจะสามารถขยายตัวเพิ่มขึ้นได้อีก ด้วยอัตราการเติบโตไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ตามความต้องการในตลาดโลกที่ยังคงมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้น ซึ่งปัจจุบันสินค้าผลิตภัณฑ์ธรรมชาติของไทย เป็นที่นิยมและได้รับการยอมรับในระดับสากลค่อนข้างสูงมาก ดังนั้นผู้ผลิตสบู่ไทยจึงควรอาศัยส่วนผสมธรรมชาติเป็นจุดแข็งในการแข่งขันต่อไป แต่ขณะเดียวกันสินค้าสบู่ของไทยยังต้องเผชิญกับคู่แข่งที่มีการปรับตัวและพัฒนาการผลิตอย่างต่อเนื่องด้วย อีกทั้งการผลิตสบู่ภายใต้แบรนด์เนมของไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อมที่มีการใช้แรงงานคนเป็นหลัก จึงทำให้ปริมาณและคุณภาพของสินค้ายังไม่แน่นอนเท่าที่ควร ดังนั้นในการบุกตลาดต่างประเทศ ผู้ประกอบการไทยจึงควรต้องรุกตลาดด้วยการนำเสนอผลิตภัณฑ์สบู่ที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น และมีการวิจัยพัฒนาเพื่อยกระดับสินค้าให้ก้าวสู่ระดับสากลเพิ่มมากขึ้นด้วยควบคู่กับการพัฒนารูปแบบของบรรจุภัณฑ์ที่สามารถดึงดูดใจผู้บริโภคได้มากขึ้น พร้อมทั้งเร่งทำแผนการตลาดเพื่อขยายตลาดสบู่ที่มีส่วนผสมสมุนไพร หรือสารสกัดธรรมชาติให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ตามกระแสการตื่นตัวเกี่ยวกับการรักษาสุขภาพและการบำบัดร่างกายด้วยธรรมชาติที่ทวีความนิยมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับทั้งในตลาดหลักและตลาดใหม่ นอกจากนี้ผู้ประกอบการไทยแต่ละรายควรพยายามสร้างสรรค์ชิ้นงานสินค้าสบู่จากผลิตภัณฑ์ธรรมชาติให้มีความหลากหลายมากขึ้น ด้วยจุดเด่นเฉพาะตัวทั้งทางด้านรูปลักษณ์และกลิ่น เพื่อครองใจตลาดต่างประเทศที่มีกำลังซื้อสูง โดยควรขยายกลุ่มเป้าหมายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น จากกลุ่มผู้บริโภคตามครัวเรือนไปสู่กลุ่มโรงแรม รีสอร์ท และสปาให้มากขึ้น และหากได้รับการสนับสนุนในส่วนของการประชาสัมพันธ์เพื่อขยายตลาดต่างประเทศอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ก็น่าจะยิ่งกระตุ้นให้สินค้าสบู่กลุ่มนี้ของไทยมีโอกาสเติบโตได้อีกมากในอนาคต

ธุรกิจและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพและความงาม สร้างรายได้ให้แก่ประเทศไทยปีหนึ่งกว่าหนึ่งพันล้านเหรียญสหรัฐฯ ธุรกิจสปาเป็นธุรกิจที่มียอดการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้มาใช้บริการสปาในประเทศไทยปีละกว่า 3.6 ล้านครั้ง เป็นชาวต่างชาติมากถึงร้อยละ 80 สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศเป็นจำนวนมากในแต่ละปี โดยในปี 2549 ธุรกิจสปาที่มีมูลค่ารวมประมาณ 8,500 ล้านบาท แบ่งเป็นบริการสปา 7,500 ล้านบาท และผลิตภัณฑ์สปา 1,000 กว่าล้านบาท สปาของประเทศไทยได้รับการยอมรับว่าเป็นอันดับหนึ่งในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างร่วมกันผลักดันธุรกิจสปาอย่างจริงจัง เพื่อให้ประเทศไทยเป็นเมืองหลวงสปาแห่งเอเชีย หรือ Capital Spa of Asia การขยายตัวของธุรกิจสปาทำให้เกิดธุรกิจและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น สถาบันผลิตบุคลากรเพื่อให้บริการในสปา การสอนด้านการนวดเพื่อสุขภาพและการนวดเพื่อเสริมสวย ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปา เป็นต้น ซึ่งการขยายตัวของธุรกิจสปาดังกล่าวส่งผลให้ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ

ที่ใช้ในสปา เช่น สมุนไพร เครื่องสำอาง รูปหอม เทียนหอม อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้และเครื่องประดับตกแต่งในสปา ต่างก็ได้รับความนิยมไม่แพ้กัน

เนื่องด้วยกรมส่งเสริมการส่งออกได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและศักยภาพของธุรกิจสปาไทย จึงมีนโยบายสนับสนุนสปาไทยสู่ตลาดต่างประเทศ เพื่อเป็นช่องทางการส่งออกผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย ผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงาม รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวิถุธรรมชาติอื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม กรมส่งเสริมการส่งออกได้เริ่มทำการส่งเสริมธุรกิจสปาไทยและผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ใช้ในสปามาตั้งแต่ปี 2542 มีการจัดงานแสดงสินค้าสุขภาพและความงาม หรือ Thailand Health and Beauty Show เป็นประจำทุกปี ซึ่งถือเป็นงานแสดงสินค้าระดับประเทศที่ให้ความสำคัญกับธุรกิจสปาและสินค้าสุขภาพและความงาม รอรับนักธุรกิจจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่จะเข้ามาเจรจาธุรกิจสุขภาพและความงาม และได้รับการตอบรับอย่างดีตลอดมา เรียกว่าเป็น One Stop Shopping สำหรับนักธุรกิจที่อยู่ในแวดวงด้านสุขภาพและความงาม เพราะมีสินค้าสุขภาพและความงามมารวมตัวกันอย่างมากมาย ทุกประเภท ทั้งบริการด้านสุขภาพ เช่น โรงพยาบาล คลินิก เฉพาะทาง แพทย์แผนไทย นวดสมุนไพร สปา บริการด้านความงาม เช่น สถาบันและสถานบริการเสริมความงามด้านต่าง ๆ รวมถึงผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เช่น อาหารและเครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์สำหรับตกแต่งสปา ผลิตภัณฑ์ด้านความงาม เช่น เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์บำรุงผิวและเส้นผม วัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิต เช่น ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ เคมีภัณฑ์ เครื่องจักร บรรจุภัณฑ์และบริการอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ กรมส่งเสริมการส่งออกยังสนับสนุนกิจกรรมทางการตลาดต่างประเทศสำหรับกลุ่มธุรกิจนี้อีกมากมาย เช่น การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าในต่างประเทศ การจัดสัมมนา นิทรรศการและการสาธิต Thai Spa ในต่างประเทศ และในงาน Thailand Exhibition ในตลาดเป้าหมาย เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ธุรกิจสปาไทยและผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปาไทย การจัดทำนัดหมายนักธุรกิจต่างชาติที่สนใจแฟรนไชส์สปาไทยให้แก่ธุรกิจประเทศต่าง ๆ ที่ผ่านมามีประเทศโอมาน สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ เยอรมนี อังกฤษ อิตาลี แคนาดา ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น จะเห็นได้ว่า การสนับสนุนจากภาครัฐมีบทบาทสำคัญ ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวกับสุขภาพและความงามเติบโตอย่างรวดเร็ว กลยุทธ์ที่สำคัญคือ การสร้างภาพลักษณ์ของธุรกิจโดยเน้นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยอาศัยช่องทางทั้งการประชาสัมพันธ์ และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดอย่างต่อเนื่องทั้งในและต่างประเทศ

กรมส่งเสริมการส่งออก ได้ระบุถึงสินค้าและบริการที่มีศักยภาพของภาคเหนือในประเทศไทย ดังแสดงในตารางที่ 1.3 จะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปาถูกจัดให้เป็นสินค้าที่มีศักยภาพของทางภาคเหนือ ซึ่งสมุนไพรก็เป็นสินค้าที่อยู่ในกลุ่มของผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปาด้วยเช่นกัน

ตารางที่ 1.3 แสดงสินค้าและบริการที่มีศักยภาพของภาคเหนือในประเทศไทย

สินค้า	บริการ
ของขวัญและของตกแต่งบ้าน	สปา
อาหารแปรรูป	ท่องเที่ยว
ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปา	โรงพยาบาล
เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	การศึกษานานาชาติ

ที่มา : กรมส่งเสริมการค้าส่งออก

นิตยสาร Travel and Leisure ซึ่งเป็นนิตยสารด้านการท่องเที่ยวของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้รับความนิยมและเชื่อถือจากผู้อ่านจำนวนมากของโลกฉบับหนึ่ง โดยในทุกปีนิตยสาร Travel and Leisure ได้มีการสำรวจความนิยมของนักท่องเที่ยวและผู้อ่านนิตยสารทั่วโลก เพื่อจัดอันดับเมืองที่นักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวมากที่สุด ด้วยการโหวตผ่านทางเว็บไซต์ และการจัดทำแบบสอบถาม เพื่อจะมอบรางวัล World's Best Award ซึ่งจะเป็นอีกสัญลักษณ์หนึ่งในการท่องเที่ยวให้กับคนทั้งโลก ว่าที่ใดที่น่าสนใจและจะสร้างบรรยากาศให้แก่พื้นที่ได้มีการพัฒนาเมืองให้มีคุณภาพและน่าท่องเที่ยวทั่วโลกต่อไป ผลปรากฏว่า รางวัล World's Best Award ประจำปี 2548 นั้น จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย ถูกจัดอันดับให้เป็นเมืองที่ได้รับความนิยมในการต้องการมาท่องเที่ยวเป็นอันดับ 5 ของโลก และเป็นอันดับที่ 2 ของเอเชีย

ผังเมืองรวมของจังหวัดเชียงใหม่ กำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ในอนาคต โดยวางเป้าหมายผลักดันให้จังหวัดเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางในด้านต่าง ๆ ของอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงและเอเชียใต้ เช่น ศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งทางอากาศในภูมิภาค ศูนย์กลางด้านการรักษาพยาบาลและสุขภาพในภูมิภาค หรือฮับสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ ก็เป็นหนึ่งในนโยบายหลักของรัฐบาลที่ต้องการผลักดันให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นฮับสุขภาพ และยังเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดและกลุ่มจังหวัดภาคเหนือด้วย นอกจากนี้ จังหวัดเชียงใหม่ยังมีแผนที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบครบวงจร เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวในตลาดบนที่มีกำลังซื้อสูง ใช้เวลาพักผ่อนยาวและมีการเดินทางมาซ้ำ ทั้งนี้ด้วยความพร้อมด้านบริการรองรับต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโรงแรมระดับหรู ร้านอาหารและบริการต่าง ๆ ที่ปรับตัวยกระดับคุณภาพด้านบริการ เพื่อจับตลาดนักท่องเที่ยวระดับบนที่มีลู่วางเดินได้ก็อีกมาก รวมถึงโรงพยาบาล และบริการด้านสุขภาพต่าง ๆ อาทิสนามกอล์ฟ การนวดแผนไทย และสปา

จากแผนการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ตามที่กล่าวมานั้น น่าจะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปาไทย อาทิ สบู่สมุนไพร ได้รับการสนับสนุนตามไปด้วย

สบู่ธรรมชาติที่ทำด้วยมือ หรือสบู่สมุนไพร เป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่อยู่ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product : OTOP) ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งในนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่มีเป้าหมายมุ่งเน้นให้แต่ละชุมชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยภาครัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต และเพื่อส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมีมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น ในปีหนึ่ง ๆ ภาครัฐก็จะมีโครงการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยทั้งในระดับจังหวัด ระดับภาคและระดับประเทศ ซึ่งผลคะแนนที่ได้จากการคัดสรร ก็จะนำมากำหนดเป็นระดับสินค้า ตั้งแต่ระดับ 1-5 ดาว โดยเรียงจากสินค้าที่ได้คะแนนน้อยไปหาสินค้าที่ได้คะแนนมาก การนำเสนอข้อมูลสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว จึงเสมือนเป็นการสร้างโอกาสและขยายผลในด้านการตลาดและช่องทางการจำหน่ายของผู้ผลิตสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้นต่อไป นอกจากนี้ ผู้ผลิตสินค้า OTOP ในระดับ 4-5 ดาว ก็จะได้รับ การสนับสนุนและส่งเสริมจากศูนย์ปฏิบัติการส่งเสริมและพัฒนาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการส่งออก ให้เข้าสู่กระบวนการพัฒนาทั้งด้านการผลิตและด้านการตลาด เพื่อเพิ่มศักยภาพในการส่งออกสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สู่ตลาดต่างประเทศได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผลิตภัณฑ์สบู่สมุนไพรของกิจการที่เลือกมาทำการศึกษาแห่งนี้ ก็เคยได้รับการคัดสรรให้เป็นสินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว ในส่วนของภาคเหนือด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าสบู่ธรรมชาติ หรือสบู่สมุนไพร เป็นสินค้าที่นอกจาก จะได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐแล้ว ยังถูกจัดให้เป็นสินค้าที่มีศักยภาพของทางภาคเหนือด้วย จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย เป็นเมืองที่ถูกวางเป้าหมายผลักดันให้กลายเป็นฮับสุขภาพ และจะถูกพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบครบวงจร ซึ่งจะส่งผลให้สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสุขภาพในจังหวัดเชียงใหม่ อาทิ สปา ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในสปา เช่น สบู่สมุนไพร ได้รับการสนับสนุนตามไปด้วย จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นสาเหตุจูงใจให้ทำการศึกษาวิจัยถึงกิจการผลิตสบู่ธรรมชาติที่ทำด้วยมือแห่งหนึ่งที่เคยได้รับรางวัล OTOP ระดับ 5 ดาว ซึ่งตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ว่ามีความน่าลงทุนเพียงใด โดยจะศึกษาถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับในธุรกิจนี้ ว่าสามารถให้

ผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่ อีกทั้งจะศึกษาถึงกรณีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุนและผลตอบแทนในอนาคตแล้ว จะส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนสุทธิของกิจการมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการวางแผนการจัดการ และเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปที่จะใช้พิจารณาตัดสินใจลงทุนในธุรกิจนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึง โครงสร้างการผลิตและต้นทุน และการจัดจำหน่ายสบู่อุตสาหกรรมชาติที่ทำด้วยมือแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของกิจการผลิตสบู่อุตสาหกรรมชาติที่ทำด้วยมือแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อวิเคราะห์ความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของกิจการผลิตสบู่อุตสาหกรรมชาติที่ทำด้วยมือ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงต้นทุน หรือผลตอบแทนในการประกอบการ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ โครงสร้างการผลิตและต้นทุน และการจัดจำหน่ายสบู่อุตสาหกรรมชาติที่ทำด้วยมือแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. ทำให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน จากการดำเนินกิจการผลิตสบู่อุตสาหกรรมชาติที่ทำด้วยมือ
3. ทำให้ทราบสถานะของโครงการภายใต้ความผันแปรอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านต้นทุนหรือผลตอบแทน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและควบคุมการดำเนินธุรกิจ
4. ทำให้นักลงทุนหรือผู้ประกอบการรายใหม่ได้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของการดำเนินกิจการผลิตสบู่อุตสาหกรรมชาติที่ทำด้วยมือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการลงทุน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของกิจการผลิตสบู่อุตสาหกรรมชาติที่ทำด้วยมือครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษา โดยทำการศึกษา ณ สถานที่ดำเนินกิจการผลิตสบู่อุตสาหกรรมชาติที่ทำด้วยมือแห่งหนึ่ง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาในครั้งนี้จะเน้นการวิเคราะห์ทางด้านการเงิน

ระยะเวลาของโครงการที่จะทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน จะกำหนดระยะเวลาในการศึกษา 10 ปี คือ ตั้งแต่ พ.ศ.2550 – 2559

1.5 นิยามศัพท์

เครื่องสำอาง ตาม พ.ร.บ.เครื่องสำอาง พ.ศ.2543 ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

(1) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ทา ถู นวด โยบ ฟน หยอด ใส่ อบ หรือกระทำโดยวิธีอื่นใด ต่อส่วนหนึ่งส่วนใดของร่างกาย เพื่อความสะอาด ความสวยงาม หรือส่งเสริมให้เกิดความสวยงาม และรวมตลอดทั้งเครื่องประทีนผิวต่าง ๆ แต่ไม่รวมถึงเครื่องประดับและเครื่องแต่งตัว ซึ่งเป็นอุปกรณ์ภายนอกร่างกาย

(2) วัตถุมุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง หรือ

(3) วัตถุอื่นที่กำหนดโดยกฎกระทรวงให้เป็นเครื่องสำอาง

สปา ตามความหมายโดยทั่วไป หมายถึง การดูแลสุขภาพองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งทางร่างกายและจิตใจ สังกม และจิตวิญญาณ โดยวิถีธรรมชาติที่ใช้น้ำเป็นองค์ประกอบ หรือใช้น้ำบำบัดควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพด้วยวิธีการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ โดยกิจกรรมมีองค์ประกอบที่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส

ธุรกิจสปาเพื่อสุขภาพ หรือกิจการสปาเพื่อสุขภาพ ตามความหมายในประกาศกระทรวงสาธารณสุข หมายถึง การประกอบกิจการที่ให้การดูแลและเสริมสร้างสุขภาพ โดยบริการที่จัดไว้ประกอบด้วย การนวดเพื่อสุขภาพ และการใช้น้ำเพื่อสุขภาพ โดยอาจมีบริการเสริมประกอบด้วย เช่น การอบเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ โภชนบำบัดและการควบคุมอาหาร โยคะ และการทำสมาธิ การใช้สมุนไพรหรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ ตลอดจนการแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ หรือไม่ก็ได้

การคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย หมายถึง การคัดสรรสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย โดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง จะเป็นผู้ให้คะแนนโดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านหลักเกณฑ์ทั่วไปและหลักเกณฑ์เฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลคะแนนที่ได้จากการคัดสรร จะนำมากำหนดเป็นระดับสินค้า 5 ระดับ ดังนี้

(1) ระดับ 5 ดาว คือ ได้คะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป

(2) ระดับ 4 ดาว คือ ได้คะแนน 70 - 89 คะแนน

(3) ระดับ 3 ดาว คือ ได้คะแนน 50 - 69 คะแนน

(4) ระดับ 2 ดาว คือ ได้คะแนน 30 - 49 คะแนน

(5) ระดับ 1 ดาว คือ ได้คะแนนต่ำกว่า 30 คะแนน